A KIADÁSRÓL

Liszt Zeneműveinek Új Kiadása (LZK)* azzal a céllal indult útjára 1970-ben, hogy Liszt Ferenc (1811–1886) valamennyi befejezett zeneművét megbízható közreadásban tegye hozzáférhetővé. Az Editio Musica Budapest gondozásában megjelenő összkiadás a műfaj, illetve az előadóapparátus szerint a következő tíz sorozatra tagolódik:

I Szóló-zongoraművek
II Szabad átdolgozások és átiratok szóló-zongorára
III Művek és átdolgozások zongorára négy kézre és két zongorára
IV Művek és átdolgozások több hangszerre
V Művek és átdolgozások orgonára, illetve orgonára és egyéb hangszerekre
VI Zenekari művek
VII Művek zongorára és zenekarra
VIII Vokális művek zongorával
IX Vokális művek zenekarral vagy több hangszerrel
X A cappella kórusművek

1970 és 2005 között elkészült az összes szóló-zongoramű végleges verzióját magában foglaló I. és II. sorozat. Az eltelt harmincöt év alatt, a kritikai összkiadásokkal szemben támasztott igények változásával összhangban, módosultak az LZK közreadói elvei is. Az összkiadás elindítói, Dr. Gárdonyi Zoltán és Szelényi István mindenekelőtt az előadói igényeket tartották szem előtt, amikor Liszt műveinek kizárólag a végső változataira („Fassung letzter Hand") összpontosítottak. A főszerkesztői posztot tőlük 1973-ban megöröklő Mező Imre és Sulyok Imre kezdettől fogva nagyobb figyelmet szenteltek a művek genezisének, illetve a szoros értelemben vett közreadási teendőket megelőző munkafázisnak, a forráskutatásnak. Ettől kezdve az egyes művek közreadása előtt a számukra hozzáférhető összes kéziratos és nyomtatott korabeli forrást összegyűjtötték és egymással összehasonlították. Ennek a tevékenységnek, valamint az összegyűjtött források leírását és a közreadói hozzátételeket minden kompozíció esetében dokumentáló–indokló kritikai apparátus elkészítésének köszönhetően válhatott az LZK a zenetudomány számára is értékessé. A zenei gyakorlat és a zenetudomány részben eltérő igényeit figyelembe véve, minden egyes Liszt-mű kezdettől fogva kétféle kiadásban jelenik meg: kartonkötéses kiadásban a Klavierwerke-sorozat részeként, és vászonkötéses kiadásban, mint az összkiadás része.

A forráskutatás nemcsak megbízhatóbb kottakiadványt eredményezett, hanem Liszt alkotói módszerének mélyebb megismerését is. Ennek egy életmű-összkiadás szempontjából legfontosabb jellemzője az, hogy a végső műalak létrejöttét gyakran megelőzi egy – vagy néha több – attól világosan elkülönülő változat megszületése. Bár az LZK elsődleges célja továbbra is az egyes művek végleges formájának kiadása maradt, a kötetek függelékeként – különösen a II. sorozatban – számos mű korábbi változata is napvilágot látott, amennyiben az jelentősen eltért a végleges műalaktól. Az I–II. sorozat pótkötetei ezeknek a függelékeknek az örökösei; céljuk, hogy a korábbi változatok közlésével betekintést nyújtsanak Liszt alkotói műhelyébe, illetve hogy a zeneszerző Liszt minél teljesebb megismerését tegyék lehetővé mind az előadók, mind a muzikológusok számára. A pótkötetek közreadását indokolja és megalapozza továbbá az a mind mennyiségi, mind minőségi szempontból jelentős teljesítmény is, amit a Liszt-filológia a forráskutatás terén mutatott fel az elmúlt évtizedek során. Az LZK munkatársai, mint eddig is, a pótkötetek közreadása során is messzemenően figyelembe veszik és hasznosítják ezeket az eredményeket.

A pótkötetek összeállításakor legfőbb célunk az volt, hogy – egy életmű-összkiadáshoz illően – immár valamennyi szóló-zongoramű esetében hozzáférhetővé tegyük az annak idején a szerző által is publikált korábbi változatokat. Ezen túlmenően, közreadunk bennük további, kompozíciós szempontból figyelmet érdemlő, befejezett és kidolgozott, de kéziratban maradt változatokat, illetve önálló műveket is. Végül pedig a tervezett kötetek függelékében, elsősorban a muzikológusok érdeklődésére számítva, töredékesen fennmaradt műveket is megjelentetünk. Bár a Liszt-életmű nagysága lehetetlenné teszi, hogy az egyes művek összes vázlatát és fogalmazványát közreadjuk, a kéziratban fennmaradt kompozíciók kiadásával, reményeink szerint, a muzikológusok számára is jelentősen megkönnyítjük a zongora-œuvre áttekintését és tanulmányozását.

*

* Az úgynevezett „régi összkiadás" (Franz Liszt, *Musikalische Werke,* herausgegeben von der Franz Liszt-Stiftung), amelyet a Breitkopf & Härtel kiadó az 1907 és 1936 közötti években jelentetett meg Lipcsében 33 kötetben, a Liszt-életműnek körülbelül a harmadrészét tartalmazza.

Suppl-14_Eloszok.indd 37 2017.12.13. 13:50:13

A szóló-zongoraművek pótköteteiben megjelenő művek közreadása során Liszt komponálásmódjának és lejegyzésmódjának sajátosságait igyekeztünk a legmesszebbmenően figyelembe venni. Ennek megfelelően a rendhagyó, egyszerűsítő módon leírt részeket csak akkor alakítjuk át a mai kottaírás szabályai szerint, ha ez nem terheli fölöslegesen a kottaképet. Nem alakítjuk szabályossá a ritmust, ahol egy-egy hang megütésének időpontját kizárólag a hang elhelyezkedése határozza meg. Az egyszerűsítéseken belüli rendszertelenséget ezzel szemben minden esetben megszüntetjük. Az ún. zenekarszerű írásmódot mindenütt megtartjuk, a szárirányokat ilyen helyeken nem tesszük szabályossá. Egy kézben vezetett két vagy több szólam esetén szünetjelet csak akkor pótolunk, ha ennek hiánya az utána következő hang megszólaltatásának időpontját, ritmikai helyét bizonytalanná tenné. A normál (nagy) méretű, kisebb és apró kottafejek használatában a forrásokat pontosan követjük. A különböző értékű, egy hangból álló előkéket egységesen, áthúzott szárú nyolcadként írjuk, legato-íveiket hallgatólagosan pótoljuk. Az apró kották értékét csak akkor helyesbítjük, ha a ritmus integráns részei. Az egyik kéz többlet-hangértékét a másik kézben pótoló fermátákat, amelyek az üres vonalrendszer fölött állnak, változatlanul hagyjuk, alattuk szünetjelet nem pótolunk. Kromatikus menetekben ugyanazokat a módosítójeleket a biztosabb olvashatóság kedvéért egy ütemen belül többször is kitesszük. *Quasi cadenza, a capriccio, a piacere, rubato* esetén az értékeket nem helyesbítjük, az esetleges ütemváltozást sem jelöljük. A hét oktávnál kisebb terjedelmű zongorák számára írt ossiákat, amelyek a mai gyakorlat számára már érdektelenek, csak a „Critical Notes"-ban közöljük. A források eredeti ívezésmódját megtartjuk, az egyidejűleg két szólamra vonatkozó legato-íveket is változatlanul hagyjuk. Ahol a források nem írnak elő pedálhasználatot, ott erre mi sem teszünk javaslatot, mert a pedáljelzések hiánya nem jelent pedál nélküli játékot: az armonioso játékmód például kifejezetten dús pedálhasználatot igényel. Az *una corda* feloldásának pótlásánál nemcsak a dinamika, hanem a hangszínváltás szempontjait is figyelembe vesszük. A források *due pedali* (*mettez les deux pédales*) jelzését *con ped., una cordá*val helyettesítjük, a cserét a „Critical Notes"-ban minden esetben megemlítve. A két sor között, középen levő > jeleket mindkét kézhez kiírjuk. A *riten., accel.* stb. tempójelzések utáni szaggatott vonal az adott utasítás érvényességének hosszát jelzi, ezért a szaggatott vonalak végén az *a tempó*t külön nem pótoljuk. A darabokban mindenütt Liszt eredeti ujjrendjét közöljük. Ujjazatot csak akkor pótolunk, ha azonos zenei részek esetén a források az ujjrendet csak a későbbi helyen vagy helyeken adják meg. Liszt sajátos, ma már nem használatos előadási jelzéseit megtartjuk. Ezek közül a nagyméretű ∧, > (hangsúly) és ◠ (fermáta) jelek az általuk átfogott hangcsoportra vonatkoznak. A többi jelzés jelentését alkalmanként lábjegyzetben ismertetjük. Az *NB* minden esetben eredeti lábjegyzetet, vagy utasítást jelöl, a csillaggal jelzett lábjegyzetek a közreadóktól származnak. Kivételes esetben csillaggal jelzett lábjegyzet is lehet eredeti, erre az „Eredeti lábjegyzet" megjelöléssel utalunk.

A közreadói hozzátételeket az eredeti jelzésektől a következőképpen különböztetjük meg:

A betűket (szavakat, dinamikai és *tr* jeleket) kurziválással,

a triola- stb. számokat kisebb mérettel és kurziválással,

a módosítójeleket, staccato-pontokat és -ékeket, Ped. jeleket, pedálcsillagokat, szünetjeleket, tenuto- és hangsúlyjeleket, fermátákat, ornamenseket kisebb mérettel,

a cresc. és dim. villákat, kerek zárójeleket, trilla-hullámvonalakat, két vagy több hangra vonatkozó, rendhagyó méretű hangsúlyjeleket és fermátákat vékonyabb vonallal,

a pótolt ütemmutatókat a két vonalrendszer közé, vékony számokkal, a pótolt íveket szaggatott vonallal írjuk.

Minden egyéb kiegészítést szögletes zárójelben közlünk.

Az LZK praktikus céljának megfelelően a közreadók a művek előadási problémáinak megoldására Liszt szóbeli előadási utasításait is közlik, amelyek August Göllerich Liszt zongoraóráin készített naplójában, Lina Ramann *Liszt-Pädagogium*ában és más, hitelt érdemlő feljegyzésekben maradtak fenn.

A művek azonosításának megkönnyítésére a Raabe, Searle–Winklhofer, Short–Howard és Eckhardt–Mueller műjegyzékszámokat is megadtuk.

Budapest, 2005. szeptember

Kaczmarczyk Adrienne
Mező Imre

Suppl-14_Eloszok.indd 38 2017.12.13. 13:50:13